วัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะเป็นมรดกทางสังคม ที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกันเป็นแนวทางเดียวกันอย่างต่อเนื่องของคนในสังคม ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นผู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

6. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องนี้ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ด้านการส่งเสริมการศึกษา การศึกษามีอยู่ แต่ในวังกับวัดเท่านั้น แต่วัดกับพระสงฆ์เป็นฝ่ายใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่า วัดและพระสงฆ์ก็เป็นผู้มีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เพราะมีความพร้อมทางด้าน ทรัพยากรที่ตกทอดมา พระสงฆ์จึงยังเป็นผู้ให้การศึกษาแก่สังคม ตั้งแต่ชาวบ้านทั่วไปจนถึงเจ้านาย และพระมหากษัตริย์ **ด้านการเป็นสถานสงเคราะห์** ที่ให้การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาชีวิตและคนยากจน เช่น การช่วยสงเคราะห์อนุเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจน การสงเคราะห์สังคมในด้านต่างๆ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ด้านอาหาร เสื้อผ้า ที่พักอาศัยชั่วคราว การให้ทุนการศึกษาการให้การสงเคราะห์ **ด้านการเป็นที่พักคนเดินทาง** พักอาศัยแก่นักเรียน นักเรียนต่างท้องถิ่นที่มาศึกษาเรียนอยู่ในเมือง การให้ที่พักอาศัยแก่บุคคลที่มารักษาศีล เช่น ชี หรือคนชรา คนทุพลภาพ การให้เช่าที่ดินในราคาถูกแก่ประชาชนที่ขัดสนปลูกบ้านพักอาศัย ในการพัฒนาสังคมนั้น จำเป็นที่จะต้องรอบรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้การทำหน้าที่ของวัด***และ***พระสงฆ์เป็นไป อย่างเหมาะสม ถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุด **ด้านการเป็นสถานที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท** พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญต่อการเมืองการปกครองที่จะให้มวลมนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักการ ความคิด และเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติทั้งผู้ปกครองรัฐและประชาชนในรัฐ รวมทั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปทั่วโลก และสอดคล้องกับที่ **พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณสํวโร) (2556)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาองค์การพระพุทธ ศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน” จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาตนเพื่อการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบนคณะสงฆ์ต้องมีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ให้เข้าใจไปในทางเดียวกันของเจตนารมณ์ในพระธรรมวินัย พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการทำงานเป็นทีม มีการคิดร่วมกัน พัฒนาร่วมกันในงานด้านต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาผ่านกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของคณะสงฆ์ด้วยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การ ผ่านกระบวนการคิดและจูงใจร่วมกัน (Motivation) ด้วยการสร้างทีมงาน (Teamwork) ตามระบบการที่เกิดจากการอยู่ร่วมกัน การประสานงาน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในองค์การ **ด้านวัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม** ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะเป็นมรดกทางสังคมที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกันเป็นแนวทางเดียวกันอย่างต่อเนื่องของคนในสังคม ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันและสอดคล้องกับที่ **พระปลัดวรัญญู อคฺควชิโร(2557)** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในยุคโลกาภิวัตน์” จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ GT Model ที่เกื้อกูลกัน 5 ส่วน ประกอบด้วย 1) ขยับปัญญาก่อนจึงย้อนเขยื้อนกาย